

Προτάσεις της Χιακής Συμπολιτείας για την κατάρτιση του ενεργειακού σχεδίου για το νησί της Χίου

Κατάρτιση Σχεδίου – Διαβούλευση

Για την κατάρτιση ενός σχεδίου που θα είναι κτήμα της κοινωνίας, αποτέλεσμα δημοκρατικών διαδικασιών και συμμετοχής όλων των φορέων και κατοίκων του νησιού απαιτούνται ανοιχτές συζητήσεις ενημέρωσης σε κάθε χωριό, σε κάθε γειτονιά της πόλης. Απαιτείται εξαντλητικός διάλογος και συνδιαμόρφωση του όποιου οράματος, για να γίνουν αποδεκτές οι όποιες τελικές αποφάσεις, αλλά και για να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων του νησιού. Η διαχείριση της παραγωγής της ενέργειας θα πρέπει να γίνει τοπικά και με την τοπική κοινωνία να εμπλέκεται και στην παραγωγή, μέσω των ενεργειακών κοινοτήτων. Αυτό τονίστηκε από πολλούς από τους ομιλητές του εργαστηρίου, ωστόσο δεν το βλέπουμε να γίνεται πράξη.

Η δημοτική αρχή, σε συνεργασία με τους προέδρους και τα τοπικά συμβούλια των χωριών και της πόλης, θα μπορούσαν να στείλουν ενημερωτικό υλικό σε όλους του κατοίκους, επαγγελματίες και φορείς και να καλέσουν ανοιχτές συναντήσεις ενημέρωσης και συζήτησης. Μια διαδικασία διαβούλευσης δεν είναι απλά κατάθεση προτάσεων. Προϋποθέτει πολύ καλή προετοιμασία και ενημέρωση και συγκεκριμένα βήματα, προκειμένου να δοθεί χώρος και χρόνος σε όλους να αναπτύξουν τις απόψεις τους και να διαμορφωθεί στη συνέχεια ένα κοινό όραμα. Δεν απευθύνονται μόνο σε ειδικούς ή γνώστες, αλλά, εφόσον οργανωθούν σωστά, αφορούν το σύνολο της κοινωνίας και ο όποιος σχεδιασμός αντανακλά στο τέλος τις ανάγκες των κατοίκων.

Παράλληλα, τα δεδομένα της υφιστάμενης κατάστασης θα πρέπει να είναι δημόσια και εύκολα προσβάσιμα και οι όποιες προτάσεις κατατίθενται γραπτά, όπως και τα αποτελέσματα των επί τόπου συναντήσεων, θα πρέπει να είναι διαθέσιμα δημόσια και για να ενημερώνεται το σύνολο των κατοίκων, αλλά και για να υπάρχει έλεγχος ότι οι προτάσεις θα περιληφθούν στο τελικό σχέδιο. Παράλληλα θα πρέπει να υπάρξει αιτιολόγηση των απορριπτέων προτάσεων. Μια τέτοια διαδικασία είναι και δημοκρατική και διαφανής.

Παρ' ότι τα παραπάνω αναφέρθηκαν στην ημερίδα και από συνεργάτες του Δήμου Χίου που συμμετέχουν ενεργά στο πρόγραμμα, πέραν των άλλων ομιλητών, μέχρι και τέλος Δεκεμβρη που υποτίθεται ότι έληξε η διαβούλευση, δεν έχουμε δει καμιά κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση.

Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας

Στην παρούσα φάση είναι πλέον κατανοητό ότι η κλιματική κρίση δεν είναι κάτι που θα συμβεί σε 50 ή 100 χρόνια, αλλά είναι κάτι που το βιώνουμε ήδη. Η αύξηση των ακραίων καιρικών φαινομένων και των φυσικών καταστροφών δεν είναι ούτε θεόστολη ούτε συγκυριακή. Σε αντιδιαστολή λοιπόν με την κυρίαρχη αφήγηση που εστιάζει στην παραγωγή ενέργειας με εναλλακτικούς τρόπους για τη μείωση του κλιματικού αποτυπώματος, η συζήτηση θα έπρεπε πρώτα και κύρια να ξεκινάει από τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.

Τα δεδομένα κατανάλωσης που παρουσιάστηκαν στο εργαστήριο ήταν πολύ γενικά (42% μετακινήσεις από και προς το νησί, 25% νοικοκυριά -συμπεριλαμβανομένου του τουριστικού τομέα-, 24% μετακινήσεις εντός νησιού, 9% θέρμανση) δεν επαρκούν για την πλήρη κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης και το σχεδιασμό της μελλοντικής. Η χωρική κατανομή της κατανάλωσης, σε συνδυασμό με τα εποχικά δεδομένα (που παρουσιάστηκαν στο εργαστήριο), η ανάλυση σε επαγγελματικά και οικιακά, αποτελούν μέρος μόνο των κριτηρίων βάσει των οποίων πρέπει να γίνει ο σχεδιασμός.

Προς αυτή την κατεύθυνση, είναι πολύ θετικά τα έργα ενεργειακής αναβάθμισης κτηρίων, ωστόσο από μόνα τους δεν αρκούν. Δυστυχώς, τα προγράμματα «Εξοικονομώ» που τρέχουν είναι εξαιρετικά δύσκολα στην εφαρμογή τους και αποτρέπουν την πλειοψηφία των ιδιωτών να ενταχθούν. Επιπρόσθετα, δεν έχει ληφθεί ειδική μέριμνα αναφορικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κτηρίων (παλιές κατασκευές, διατηρητέα κτήρια, κλπ) και τις παρεμβάσεις που μπορούν να γίνουν σε αυτά. Τέλος η επιδότηση δεν είναι επαρκής και δεδομένης της δύσκολης οικονομικής κατάστασης, πολλά νοικοκυριά αδυνατούν να καλύψουν το υπόλοιπο κόστος. Μια διαφορετική πολιτική, που θα εστιάζει στην επιδότηση του συνόλου του κόστους με φορολογικά κριτήρια ή/και θα δίνει κίνητρα προς αυτή την κατεύθυνση θα έπρεπε να είναι αντικείμενο διεκδίκησης για το Δήμο.

Ωστόσο δεν επαρκεί μόνο αυτό, καθώς θα πρέπει να γίνουν πολύ δραστικές αλλαγές στον τρόπο ζωής μας συνολικά για να ελπίσουμε ότι μπορούμε να ίσως να κάνουμε κάτι προς τη σταθεροποίηση (?) της κατάστασης.

Ενεργειακές Κοινότητες

Ο θεσμός των ενεργειακών κοινοτήτων, που παρουσιάστηκε λεπτομερώς και στο εργαστήριο, με όλα τα προσκόμματα που θέτει το παρόν θεσμικό πλαίσιο, μπορεί να αποτελέσει ένα εξαιρετικό εργαλείο στα χέρια των δήμων και των τοπικών κοινοτήτων. Τα οφέλη είναι πολλαπλά, και αν οι θεσμοί αυτοί καταφέρουν να ξεπεράσουν τα προβλήματα που τους δημιουργεί η ίδια η κυβέρνηση με τα νομοθετήματα της, μπορούν να παίξουν κεντρικό ρόλο στην παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας σε τοπικό επίπεδο.

Και σε αυτό το σημείο ο ρόλος του δήμου μπορεί να είναι καταλυτικός αν αναλάβει την πρωτοβουλία να κινητοποιήσει φορείς και κοινότητες για τη δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων στο νησί.. Η Αμανή άλλωστε, όπου γίνεται μια προσπάθεια για τη δημιουργία ενεργειακής κοινότητας, δεν είναι και τόσο μακριά από το δημαρχείο.

Μετακινήσεις

Όπως φάνηκε και στη συνοπτική παρουσίαση των δεδομένων της παρούσας κατάστασης, οι μετακινήσεις τόσο από και προς το νησί (42%), όσο και εσωτερικά στο νησί (24%) αποτελούν σημαντικό κομμάτι του ενεργειακού αποτυπώματος.

Ως προς τις μετακινήσεις από και προς το νησί, πρόκειται για ένα ευρύτερο ζήτημα που δεν μένει στα στενά όρια του νησιού, αλλά αφορά συνολικά τις εθνικές πολιτικές. Ωστόσο, καθώς το θέμα της συγκοινωνιακής διασύνδεσης είναι μείζον για το νησιωτικό χώρο και τα προβλήματα γνωστά (πολύ ακριβά εισιτήρια, περιορισμένη διασύνδεση των νησιών μεταξύ

τους, μεγάλες καθυστερήσεις στην καταβολή του νησιωτικού μεταφορικού ισοδύναμου από τη σημερινή κυβέρνηση, μονοπωλιακές πρακτικές από τις ναυτιλιακές εταιρίες, έλλειψη συνολικά νησιωτικής πολιτικής, κ.λπ.) η τοπική αυτοδιοίκηση α' και β' βαθμού δεν μπορεί να παραμένει αδρανής. Σε συνεργασία με τους υπόλοιπους νησιωτικούς δήμους της περιφέρειας, αλλά και με άλλες περιφέρειες, οφείλει να διεκδικεί την ισότιμη μεταχείριση των νησιωτών, να διαβουλευθεί και να προτείνει σενάρια που θα βελτιώσουν τη σημερινή κατάσταση και θα μειώσουν το ενεργειακό αποτύπωμα σε αυτόν τον τομέα.

Ωστόσο, στο ζήτημα των εσωτερικών μετακινήσεων, υπάρχει πεδίο δράσης λαμπρό. Το ύψος του ενεργειακού αποτυπώματος από τις εσωτερικές μετακινήσεις (24%), καθώς και το πρόβλημα θέσεων στάθμευσης, κυρίως στην πόλη, αλλά και στα χωριά ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, σκιαγραφεί την υφιστάμενη κατάσταση: παντελής έλλειψη αξιόπιστων και οικονομικών μέσων μαζικής μεταφοράς, τόσο μέσα στην πόλη, όσο και στα χωριά. Σε αυτό το πεδίο ο δήμος οφείλει να πρωτοπορήσει και να αναλάβει πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός αξιόπιστου, σύγχρονου και αποτελεσματικού δικτύου δημόσιας συγκοινωνίας, που δεν θα περιορίζεται στη μετακίνηση των μαθητών, και θα καλύπτει το σύνολο του νησιού, δίνοντας κίνητρα στους κατοίκους να το χρησιμοποιούν έναντι του ιδιωτικού αυτοκινήτου.

Επιπρόσθετα, ο δήμος θα μπορούσε να πρωτοπορήσει διεκδικώντας τη χορήγηση ή επιδότηση μικρών ηλεκτροκίνητων δημόσιων λεωφορείων και φόρτιση τους σε δημοτικά κτήρια. Κάτι τέτοιο θα έλυne το πρόβλημα της μετακίνησης στις γειτονιές της πόλης, αλλά και στα κοντινά χωριά και θα μείωνε σημαντικά το ενεργειακό αποτύπωμα των εσωτερικών μετακινήσεων, αρκεί τα δρομολόγια να είναι συχνά και σωστά σχεδιασμένα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε να δούμε την εποχιακή ανάλυση της κατανάλωσης ενέργειας στις εσωτερικές μετακινήσεις και αν υπάρχει διακύμανση μεταξύ θερινών και χειμερινών μηνών. Αυτό το στοιχείο μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στην ανάλυση της κατάστασης και στην ανάπτυξη σεναρίων.

Διασύνδεση

Το σχέδιο διασύνδεσης της Χίου με την ηπειρωτική Ελλάδα έχει αποφασιστεί σε κεντρικό επίπεδο, χωρίς καμία συζήτηση ή ενημέρωση σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί ότι ένας τέτοιος σχεδιασμός αναπαράγει το υφιστάμενο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης και σε ένα βαθμό περιορίζει τον έλεγχο τους από την τοπική κοινωνία (ας μην ξεχνάμε ότι στην πώληση ενέργειας που θα παράγεται από τα βιομηχανικά αιολικά πάρκα στην ενδοχώρα βασιζόταν και το σχέδιο ανάπτυξης ΒΑΠΕ στο νησί) και σίγουρα δεν προωθεί στην πράξη την τοπική διαχείριση και τη μείωση της κατανάλωσης.

Άλλωστε, φέτος, με τον πιο τραγικό τρόπο για χιλιάδες νοικοκυριά, αποδείχθηκε ότι η διασύνδεση δεν αποτρέπει την τεράστια αύξηση των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος. Η εμμονή και η πρόσδεση στα ορυκτά καύσιμα (πετρέλαιο και αέριο) είναι που τρέφουν τα γεωπολιτικά παιχνίδια και εκτινάσσουν την τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, καθιστώντας το πολυτέλεια για χιλιάδες ανθρώπους.

Ως Χιακή Συμπολιτεία έχουμε τοποθετηθεί εδώ και χρόνια υπέρ της μαζικής εγκατάστασης μικρών ΑΠΕ με αποθήκευση ενέργειας, στη λογική της τοπικής παραγωγής της ενέργειας που απαιτείται. Αντί λοιπόν να δαπανηθούν εκατομμύρια ευρώ σε ένα καλώδιο, τα χρήματα αυτά θα μπορούσαν να δαπανηθούν σε τοπικό επίπεδο, δημιουργώντας ταυτόχρονα και θέσεις εργασίας, εφόσον στηρίζονταν από το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο.

Καύση απορριμμάτων

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο ζήτημα της καύσης των σύμμεικτων απορριμμάτων για την παραγωγή ενέργειας, αφού με μεγάλη περηφάνια ο κ. Ζερβάκης αναφέρθηκε στις εγκρίσεις των μελετών κ.λπ. Να τονίσουμε ότι έχουμε τοποθετηθεί εγκαίρως και δημόσια και αρνούμαστε να μπορούμε σε οποιαδήποτε συζήτηση προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν θα αναλύσουμε εδώ τους λόγους για τους οποίους ένα εργοστάσιο καύσης θα είναι προβληματικό έως καταστροφικό για τη διαχείριση των απορριμμάτων στο νησί. Το κάναμε κατά τη διάρκεια της συζήτησης στο δημοτικό συμβούλιο επί δημοτικής αρχής Βουρνού, αλλά και σε άρθρα και συνεντεύξεις τύπου. Να θυμίσουμε ωστόσο ότι η έγκριση του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων ψηφίστηκε μεν από το δημοτικό συμβούλιο (κατά πλειοψηφία), με τη δέσμευση όμως του τότε Γενικού Γραμματέα του Δήμου Α. Μήλια ότι θα ξαναπεράσει ως θέμα από το δημοτικό συμβούλιο, κάτι που δεν έγινε ποτέ φυσικά. Στην πραγματικότητα, οι δημοτικοί σύμβουλοι παραπλανήθηκαν και η θετική τους ψήφος υφαρπάχθηκε.

Να θυμίσουμε επίσης ότι ένα υπερδιαστασιολογημένο εργοστάσιο μηχανικής διαλογής, όπως είναι στην περίπτωση μας, και ένα εργοστάσιο καύσης απορριμμάτων είναι μια πολύ ακριβή τεχνολογία που απαιτεί τόνους σκουπιδιών για να είναι οικονομικά βιώσιμη, κάτι που δεν καλύπτεται από την παραγωγή απορριμμάτων στο νησί. Συνδέεται λοιπόν άμεσα με την υπογραφή στα κρυφά της σύμβασης για μεταφορά απορριμμάτων από την Ικαρία και με τις διθυραμβικές ανακοινώσεις ότι η Χίος θα γίνει το «κέντρο» των εξελίξεων για τη διαχείριση των απορριμμάτων στο Βόρειο Αιγαίο.

Η καύση των απορριμμάτων είναι μια ακριβή και περιβαλλοντικά αναποτελεσματική τεχνολογία. Να σημειώσουμε ότι η χωροθέτηση των συγκεκριμένων εγκαταστάσεων στην καρδιά των Μαστιχοχωρίων, μιας περιοχής με τη βασική αγροτική παραγωγή του νησιού (μαστίχα), αλλά και σημαντικής αισθητικής αξίας και προοπτικών τουριστικής ανάπτυξης, δεν είναι η καταλληλότερη επιλογή. Επιπρόσθετα, η ρύπανση του περιβάλλοντος που μπορεί να προκληθεί από μια τέτοια δραστηριότητα (ειδικά αν δεν είναι ξεκάθαρο το υλικό που θα οδηγείται προς καύση, μιας και η ΔΙΑΝΟΧ δεν έχει απαντήσει στα σχετικά ερωτήματα) καθώς και ο συνήθης πλημμελής έλεγχος, μπορούν να καταδικάσουν μια περιοχή με τα χαρακτηριστικά αυτά. Ο τρόπος λειτουργίας της ΔΙΑΝΟΧ και οι αποφάσεις στα κρυφά και πίσω από κλειστές πόρτες, η παντελής έλλειψη ελέγχου και οι χειρισμοί της σημερινής δημοτικής αρχής, μόνο προβληματισμό προκαλούν.

Δεν χρειάζεται άλλωστε να πάμε μακριά: το παράδειγμα του Βόλου είναι ευρύτερα γνωστή, με την κατάσταση να είναι εφιαλτική και τους κατοίκους να προσπαθούν να σταματήσουν την καύση. Η καύση των απορριμμάτων για την παραγωγή ενέργειας δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να μπαίνει στο τραπέζι της συζήτησης και δεν αποτελεί εναλλακτική επιλογή.

Ο Δήμος οφείλει να εξαντλήσει τις δυνατότητες της μείωσης των απορριμμάτων και της επέκτασης της ανακύκλωσης, με στοχευμένες και συνεχείς ενέργειες (ενημέρωση ανά περιοχή και κατηγορία πληθυσμού, κατηγορίες απορριμμάτων που παράγονται, κ.λπ.) και συνεχή ενημέρωση και επιβράβευση (π.χ. αλλαγή του άδικου συστήματος υπολογισμού των δημοτικών τελών και σύνδεσή τους με την παραγωγή απορριμμάτων ανά νοικοκυριό). Ούτως ή άλλως, βάσει της νέας ευρωπαϊκής νομοθεσίας η κάθε χώρα θα πρέπει να επιτυγχάνει συγκεκριμένους στόχους στην ανακύκλωση, διαφορετικά θα υπάρχουν πρόστιμα.

Επόμενα βήματα

Η συμμετοχή του Δήμου Χίου στο συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία που δεν θα πρέπει να χαθεί. Πέραν της ανάλυσης των δεδομένων και της ανάπτυξης σεναρίων ενεργειακής μετάβασης βάσει της υφιστάμενης κατάστασης, και λαμβάνοντας υπόψη την αρνητική στάση της κοινωνίας απέναντι στις ΑΠΕ, και με δεδομένο ότι οι κυβερνητικές πολιτικές εξακολουθούν να προωθούν επενδύσεις που αγνοούν τις τοπικές ιδιαιτερότητες και ευνοούν μεγάλες πολυεθνικές, αγνοώντας τις ανησυχίες και τη βούληση των τοπικών κοινοτήτων, ο Δήμος Χίου οφείλει να ξεκινήσει, έστω και τώρα, μια εξαντλητική διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης και να καταστήσει τους κατοίκους κοινωνούς και συνδιαμορφωτές των σεναρίων ενεργειακής μετάβασης.

Μόνο έτσι το όποιο σχέδιο προωθηθεί θα είναι υλοποιήσιμο και κοινωνικά αποδεκτό. Ταυτόχρονα μέσα από μια τέτοια διαδικασία, ζητούμενα όπως η μείωση της κατανάλωσης που θα πρέπει να αποτελεί κεντρικό πυλώνα του όποιου σχεδιασμού, θα γίνουν κοινός τόπος.

Η ανάπτυξη σεναρίων ενεργειακής μετάβασης βάσει των ειδικών συνθηκών κάθε επιμέρους περιοχής (δυνατότητες παραγωγής από ΑΠΕ, κατανάλωση, εποχιακή διακύμανση κατανάλωσης, κ.λπ.) και η αξιολόγηση τους από την ίδια την κοινωνία για την τελική επιλογή του καταλληλότερου, αποτελεί συνταγή που μπορεί να οδηγήσει τη Χίο σε ένα πραγματικά βιώσιμο ενεργειακά μέλλον.